

بازسازی کتابخانه اسکندریه

پوری سلطانی^۱

چکیده: شهر اسکندریه در چهارراه شرق و غرب قرار گرفته و با تأسیس کتابخانه عظیم اسکندریه (بیبلیوتکا الکساندرینا) افتخار گذشته را باز خواهد یافت. این کتابخانه در سال ۱۹۹۷ گشوده خواهد شد و گنجایش دو و نیم میلیون کتاب، سیصد هزار پیاپی، پنجاه هزار نقشه، و یک میلیون نسخه خطی را خواهد داشت. هزینه ساخت این کتابخانه یکصد و هفتاد و یک میلیون دلار خواهد بود. ساختمان کتابخانه در ده طبقه، ۶۵ هزار متر مربع، ساخته خواهد شد. کتابخانه جدید دست کم به سیصد کارمند نیاز دارد که صد نفر آنان باید کتابدار متخصص باشند. معماری، اهداف، مدرسه بین‌المللی مطالعات اطلاع‌رسانی، و وظایف کتابخانه سایر مطالب مورد بررسی است.

در اوایل قرن سوم پیش از میلاد، شهر باستانی اسکندریه که خود یکی از با شکوهترین شهرهای دنیا بود، زادگاه تأسیس کتابخانه‌ای عظیم به نام "بیبلیوتکا الکساندرینا" گردید. این کتابخانه قرار بود همچون مدرسه ارسطو در آتن، گنجینه فراگیری از دانشهای بشری باشد. و بدین ترتیب به رؤیاهای امپراتوری اسکندر در آرزوی دسترسی به دانش جهانی جامه حقیقت بپوشاند. افسوس که این کتابخانه در آتش‌سوزی هولناکی که دو هزار سال پیش بندر اسکندریه را در خود فرو کشید، از بین رفت.

اکنون دولت مصر تصمیم گرفته است با همکاری یونسکو، کتابخانه جدیدی در اسکندریه بنا کند و بدینوسیله مرکزی معتبر در زمینه فرهنگ، آموزش، و علوم در اختیار این بخش از جهان قرار دهد.

۱. عضو هیأت علمی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

هدف

امروز توسعه فرهنگ با زمان بطلمیوس یا خلفای اسلامی قابل مقایسه نیست. همگام با تحولات علمی و فرهنگی جدید، طرح بازسازی کتابخانه اسکندریه سه هدف اساسی را پی می‌گیرد. این اهداف عبارتند از: پرورش روحیه آزادگی؛ پی‌جویی در همه رشته‌های دانش بشری؛ و ایجاد امکانات دسترسی به یافته‌ها. دستیابی به چنین اهدافی نیاز به همتی والا دارد. ارزشهای توانمند طرح ضمن گونه‌گونی، مکمل یکدیگرند: منظور از آزادگی، داشتن نظرگاه وسیع فرهنگی و آمادگی برای قبول معیارهای علمی و فرهنگی ملل دیگر علاوه بر سنتهای محلی است؛ در عین حال، عشق به پی‌جویی بیشتر، میل به تعمق در ریشه‌های خویشتن است به منظور بازیافت دلایل دیروز که امروز را آفریده است؛ و تأمین آزادی عمل و اختیار برای انتخاب راه آینده؛ و سرانجام، دسترس‌پذیری نیازمند شرکت همه جانبه تمامی افراد و استفاده از تازه‌ترین فنون علمی و تکنولوژیهای نوین است.

این نقشی است که از پیش برای اسکندریه مقدر شده بود. اگر در دوران باستان این شهر محل تلاقی تمدنها بود، امروز اسکندریه گذرگاه غرب و خاورمیانه است.

طرحی با شکوه

شهر اسکندریه که در چهارراه شرق و غرب قرار گرفته، به‌زودی با تأسیس کتابخانه عظیم دیگری به نام "بیبلیوتکا الکساندرینا" افتخار گذاشته را بازخواهد یافت، شهر با امکانات پژوهشی جدیدش، یک بار دیگر صحنه مرکزی اعتلای فرهنگ و حفظ میراث فرهنگی آفریقای شمالی، مناطق ساحل مدیترانه، و کشورهای عربی خواهد شد. بازآفرینی کتابخانه اسکندریه یکی از پروژه‌های اصلی بین‌المللی در "دهه توسعه فرهنگی" است که به ابتکار یونسکو در ۲۱ ژانویه ۱۹۸۸ اعلام شد. یونسکو با همکاری در برنامه توسعه سازمان ملل^۱ و مقامات مسئول مصر کوشیده است هزینه این طرح را تأمین کند. منظور از تأسیس این کتابخانه ایجاد جایگاهی فراگیر است، به نحوی که کتابخانه بتواند به عنوان مرکز قلمرو دانش‌اندوزی شهرت گذشته خود را بازیابد. این کتابخانه محل مراجعه دانشمندان و پژوهشگران اسکندریه و سایر مناطق مصر، به اضافه کشورهای ساحل مدیترانه خواهد بود. علاوه بر امکانات مرسوم یک کتابخانه مدرن، کتابخانه اسکندریه دارای ویژگیهای خاص خود خواهد بود و نسبت به شاخه‌هایی از دانش که

ارتباط مستقیم با میراث فرهنگی و تاریخی مناطق همجوار دارد توجه بیشتری خواهد داشت. پژوهندگان علاوه بر دسترسی به خدمات و منابع کتابخانه اسکندریه، به خدمات سایر کتابخانه‌های پژوهشی جهان نیز دسترسی خواهند داشت.

وسيله‌ای ضروری برای رشد

هدف این طرح بازگرداندن وسایل و امکانات ضروری به اسکندریه است، به نحوی که بتواند به پژوهشهای فرهنگی و علمی خطهٔ مدیترانه پردازد و دانشهای یافته را به سراسر منطقه تعمیم دهد؛ و این همه از طریق سازمان کتابخانه به برکت کیفیت خدمات و اعتبار مجموعه‌اش انجام خواهد گرفت. منظور این نیست که ساختمان شبیه آنچه احتمالاً بوده است بنا شود، همان گونه که سعی نخواهد شد مجموعهٔ قدیمی بازسازی شود. بلکه هدف این است که با تأسیس مرکزی خاص برای دانش و آموزش، مجهز به تمامی تکنیکهای امروزی، جهان باستان را به جایگاهی نوین تبدیل کنیم.

به عنوان مثال کتابخانهٔ آینده سراسر مجهز به کامپیوتر خواهد بود و فهرست آن تدریجاً برای استفاده در دسترس دانشگاههای منطقه قرار خواهد گرفت. به موازات مجموعه‌ای خاص دربارهٔ تمدن مدیترانه، کتابخانه منابع عظیمی را در مورد علوم و تکنولوژی، مسائل مربوط به محیط‌زیست و توسعهٔ اقتصادی در خود جای خواهد داد. یونسکو برای پیشبرد این انتقال از هیچ گونه کوششی فروگذار نخواهد کرد.

ویژگیهای طرح

زمان افتتاح سال ۱۹۹۷ در نظر گرفته شده است. قرار است کتابخانه دارای گنجایشی برای ارقام زیر باشد:

منابع چاپی	۲۶۸۰۰۰۰	جلد
پیاپیها	۳۰۰۰۰۰	عنوان
نقشه‌ها و طرح‌ها	۵۰۰۰۰	عدد
نسخ خطی و نایاب	۱۰۰۰۰۰۰	جلد

هزینهٔ کل ساختمان، شامل مجموعه و تجهیزات ۱۷۱،۰۰۰،۰۰۰ دلار برآورد شده است.

این کتابخانه همچنین دارای موزهٔ علوم و خوشنویسی، گنبد آسمان‌نما، کتابخانهٔ موسیقی، مرکز حفاظت مکتوبات و نسخ خطی، مدرسهٔ بین‌المللی مطالعات اطلاع‌رسانی، و تکنولوژی

ارتباطات نوین خواهد بود. بنا به گفته استرابو^۱ جهانی بودن از ویژگیهای خاص این کتابخانه باستانی بوده است. او می گوید "همواره افرادی از کشورهای دیگر بدان روی می آوردند، و عده‌ای برای تکمیل معلومات از آنجا به خارج گسیل می شوند". اکنون نیز کتابخانه جدید و منابع آن این ویژگی را حفظ خواهد کرد.

به علت فقر کتابخانه‌های مصر در علوم انسانی، منابع مربوط به این رشته در اولویت قرار خواهد گرفت. ولی پس از پر کردن این خلاء به جمع‌آوری منابع مربوط به علوم و پزشکی نیز عنایت خواهد شد. همچنین قرار است نسبت به حفاظت و مرمت نسخ خطی و کتب نایاب قدیمی که در سراسر مصر پراکنده است توجه خاص بشود و بدین منظور به تأسیس مرکزی مجهز به وسایل مدرن اقدام خواهد شد. این مرکز همچنین به عنوان آزمایشگاهی برای آموزش مرمت، وصالی، و نگهداری نسخ خطی در اختیار مدرسه بین‌المللی مطالعات اطلاع‌رسانی قرار خواهد گرفت.

مسابقه بین‌المللی

به دلیل ابعاد بین‌المللی و اهمیت خاص این پروژه، مقرر شد بهترین معماران دنیا طرح‌ریزی آن را بر عهده گیرند.

در سپتامبر ۱۹۸۸ طرح به مسابقه بین‌المللی گذاشته شد. در نوامبر سال بعد هیأت داوران، منتخب اتحادیه بین‌المللی معماران و یونسکو، بیش از ۱۳۰۰ طرح از ۷۷ کشور دریافت کردند. هیأت داوران ۹ نفره، از دو کتابدار و هفت آرشیستک از مصر، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، لهستان، سوئیس و ایالات متحده آمریکا تشکیل شده بود. از میان طرحها، ۵۲۴ طرح برای داوری برگزیده شد. هیأت داوری علاوه بر شرایط ساختمانی می‌بایست به فلسفه‌ای که روح خاص پروژه بر آن استوار بود نیز توجه داشته باشند. بدین منظور کرازا^۲ بدانان گوشزد می‌شد که مسابقات بین‌المللی موقفی چون ساختمان اپرای سیدنی در استرالیا، کتابخانه ژرژ پمپیدو در پاریس و مسجد اسلامی مادرید را که همواره تأثیری فراموش‌نشدنی بر بیننده باقی می‌گذارد در نظر داشته باشند.

از آنجا که از ساختمان کتابخانه باستانی اسکندریه هیچ گونه تصویری در دست نیست برنامۀ معماری نیز اشاره‌ای بدان نشده است. بر عکس از معماران خواسته شده است طر
ارائه دهند که اثر و حضور آن یادآور نقشی باشد که کتابخانه اسکندریه در حفظ و انتقال دانش، از

شرق به غرب داشته است. کتابخانه قرن بیست و یکم به عنوان یک مرکز مراجعه فرهنگی^۱ بر روی دریا بنا خواهد شد.

این کتابخانه در زمینی به مساحت چهار هکتار که از طرف دولت مصر هدیه شده است، با زیربنایی به مساحت ۶۵ هزار متر مربع ساخته می شود.

برنده اول

جایزه برنده اول عبارت بود از ۶۰ هزار دلار به اضافه حق طراحی و نظارت بر کل ساختمان. یک شرکت معماری نروژی^۲ جایزه اول را به خود اختصاص داد. به عنوان عالیترین جواب به شرایط برنامه، این طرح دارای تصویری سمبلیک است: دایره‌ای متمایل به سوی دریا که بخشی از آن زیر زمین است - کنایه از خورشید در مصر باستان، و بخشش نور به انسان امروز، کتابخانه و فعالیتهای فرهنگی آن به سالن کنفرانس ختم می شود، همانند شکافی در دل افق شهر، توجه عموم را خود فرا می خواند.

سطح شیب دار بام که به طرف دریا متمایل است، علاوه بر اینکه تصور لایتناهی بودن دریا را القاء می کند، نور را به درون می فرستد و باعث می شود که منظره دریا از درون قابل رؤیت باشد. اگر از بالا بدان نگاه شود، شکل خورشید را متصور می سازد (در هیروگلیف مصر، تصویر خورشید، یک صفحه گرد ساده است).

قسمت اعظم کتابخانه زیر زمین است. ساختمان مدور به سوی بندر باستانی اسکندریه نظر دارد. از طبقه همکف، این ساختمان به شکل بنای سنگی استوانه‌ای که سر از خاک برافراشته است به نظر می رسد. شکل هندسی ساختمان شبیه استوانه‌ای است که به زمین چسبیده است، یا به شکل ماه نو که می رود تا به کمال برسد. از این زوایه گویی کتابخانه باستانی اسکندریه تولدی دوباره یافته است. دایره‌ای به قطر ۱۶ متر، دایره‌ای بسته نیست. مثلثهای وارونه روی بام که هرمهای کوچک را به یاد می آورد، از ورود نور مستقیم به ساختمان جلوگیری می کند. اتاقهای کارمندان دارای ایوانهایی به سوی خلیج است.

این ساختمان ده طبقه بسیار ساده که در ۶۵ هزار متر مربع ساخته خواهد شد دارای بیان و انی منحصر به فرد است. از داخل ساختمان، کارکنان و مراجعان با مفهوم جدیدی از طراحی سازماندهی مواجه خواهند شد. سطوح موج دار طبقات که همگی از طراحی واحد برخوردارند، همراه با نوری که از سقف بدانها می تابد، قسمتهای مختلف کتابخانه را به نوعی

دلپذیر به هم می پیوندند و هماهنگی آرامش بخشی را به وجود می آورند. خدمات فنی کتابخانه از طریق یک ستون فقرات در اختیار طبقات مختلف قرار می گیرد. دسترسی به مخزن بسته که از کلیه طبقه ها میسر است، انعطاف پذیری داخلی را تأمین می کند. طراحی ساختمان به گونه ای است که به سادگی می توان بخشهای جدید مورد نیاز را در قالب طرح اولیه برنامه ریزی کرد، و بدین ترتیب قابلیت گسترشهای آتی همیشه موجود خواهد بود. مدرسه بین المللی مطالعات اطلاع رسانی به شکل یک مثلث در طبقه دوم قرار دارد که به وسیله یک پل به دانشگاه اسکندریه متصل می شود. سالنهای کنفرانس در مقابل مدرسه در زیر زمین قرار دارند.

یک گذرگاه مرتفع که به شکل نیزه طراحی شده است از استوانه بالا می رود، و صحن دانشگاه را به شبه جزیره متصل می کند. دیوار ساده و مستحکمی به ارتفاع ۳۵ متر بالاتر از زمین و ۱۶ متر زیر زمین به دور استوانه می پیچد و بدین ترتیب از ورود باد و شن به درون جلوگیری می کند. این دیوار به خوشنویسی هایی از انواع الفبا و نتهای موسیقی مزین خواهد شد. بام از صفحات خورشیدی هندسی تشکیل می شود که می تواند نور غیر مستقیم را به داخل منتقل کند. شبکه ای از ستونهای ساده، بام را محافظت می کند. کل ساختمان روی یک آب نما بنا شده است. بیرون ساختمان اصلی، موزه کروی شکل علوم و آسمان نما، به شکل یک هرم کشف شده و اروانه، قرار دارد. و یک راهروی سراشیب به طرف محل اکتشاف حرکت می کند و زیر گوی معلق پایان می یابد.

فضای کتابخانه اصلی که نیمی از طرح مدور را در بر می گیرد، در هر طبقه دارای ایوانهای سربازی است که به وسیله سراشیبها و ستونهای سنگ تراشی شده از هم جدا می شوند. در جوار سالن وسیع کتابخانه دیوارهای بزرگی قرار دارد که قطر دایره دار طرح را طی می کند. اتاقهای اداری و کاری کتابخانه در اینجا قرار دارد. فضای سه ضلعی باقیمانده، مدرسه بین المللی مطالعات اطلاع رسانی را تشکیل می دهد. مساحت کتابخانه اصلی ۲۵۰۰۰ متر و تعداد اتاقهای کاری ۲۰۵۰ عدد است.

ضمن زیبایی خیره کننده معماری و کارایی همه جانبه، این ساختمان مخروطی شکل دارای عرضی معادل ۱۶۰ متر است که بالای آن از یک زاویه قطع شده است. فرم زاویه دار بام برای جلوگیری از اثرات سوء ذرات آب دریا، و امکان استفاده از نور طبیعی در طبقات بالاست

سایر مشخصات

قسمتهایی که بر روی هم کتابخانه را تشکیل می دهد انواع و اندازه های متفاوت دارد. بخش فعالیتهای فرهنگی در واقع بخش نمایشی کتابخانه است. در این قسمت برنامه هایی برای مردم و

مراجعه‌کنندگان به اجرا در می‌آید. لذا افراد باید بتوانند به آزادی در آن حرکت کنند، و سراسراهی آن پذیرا و جاذب باشد. یک میز اطلاعات مراجعان را به قسمتهای مختلف کتابخانه هدایت می‌کند.

با پشت سر گذاشتن بخش فعالیتهای فرهنگی، مراجعه‌کننده از طریق یک خروجی الکترونیکی که برای جلوگیری از حمل غیر قانونی منابع کتابخانه در نظر گرفته شده است، وارد کتابخانه می‌شود. در کنار در ورودی یک رخت‌کن با مسئول خاص خود، قرار دارد. ورودی کتابخانه که مراجعه‌کننده را با گشاده‌روی به دورن می‌خواند، دارای محوطه‌ای عمومی است که در آن میزهای اطلاعات کتابشناسی، میز امانت، وسایل جستجوی بانکهای اطلاعاتی، امانت بین کتابخانه‌ای، و پایانه‌های اوپک برای دستیابی به فهرستهای کامپیوتری کار گذاشته شده است. پنج قسمت عمومی و چهار مجموعه اختصاصی که می‌تواند همزمان نیازهای ۲۰۰۰ مراجعه‌کننده را برآورده کند. از همین قسمت قابل بازیابی است.

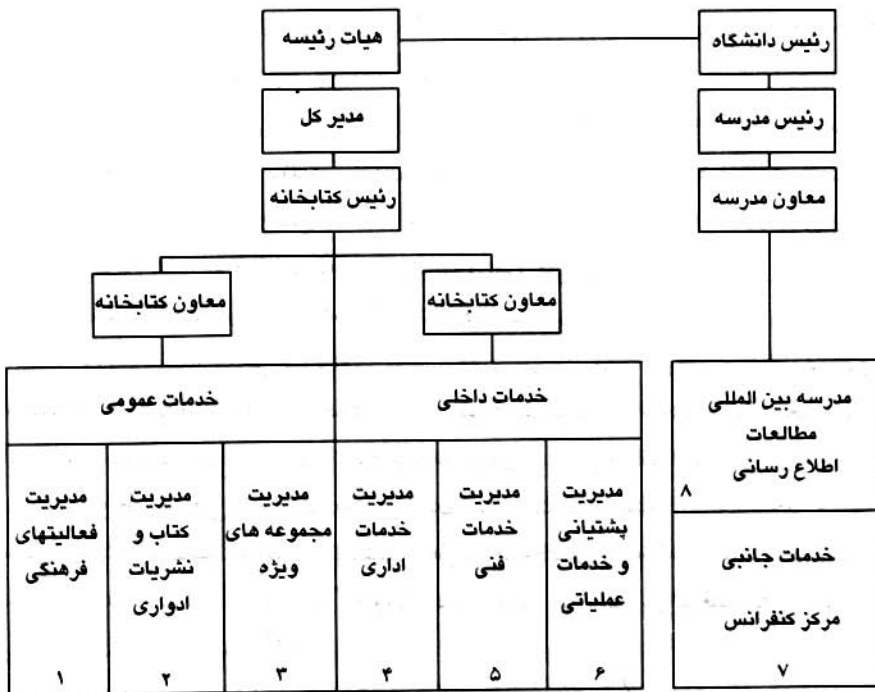
علاوه بر ورودی عمومی که در بالا بدان اشاره شد، در طراحی کتابخانه اسکندریه ورودی و اتاق استراحت دیگری برای بازدیدکنندگان رسمی و افراد برجسته در نظر گرفته شده است که مستقیماً شخص را به اتاق رئیس کتابخانه هدایت می‌کند. همچنین در دیگری برای ورود وسایل و لوازم کتابخانه و افرادی که با تأسیسات و امور فنی کتابخانه سرو کار دارند، پست و غیره تعبیه شده است. روی هم رفته قابلیت انعطاف مهمترین معیار ساختاری این طرح است. زیرا که به دلایل بسیار ممکن است تغییر در برنامه‌های آتی کتابخانه، لزوم استفاده از قسمتهای مختلف را برای مقاصدی غیر از آنچه در ابتدا در نظر گرفته شده بود، ایجاب کند. همچنین لازم است تغییرات کمی منابع کتابخانه، تعداد مراجعان و کارمندان نیز مدنظر باشد.

بنابراین طراحی کلی ساختمان، محدود بودن آن، قابلیت تطبیق ساختار، ابعاد داخلی و نظام مرکزی باید همه مناسب و هماهنگ باشد. از طرفی همه کفهای کتابخانه به استثنای قسمتهای مشخص شده، باید تحمل ۵۵۰ کیلوگرم وزن را داشته باشد. این معیار سواى قسمتهایی است که باید ظرفیت بیشتری داشته باشند.

- ارتفاع کامل سقف حداقل ۳ متر است، مگر در جاهایی که غیر از این تعریف شده باشد.
- ساختمان باید واجد شرایط برای ایجاد حداکثر کارایی در مخازن، محوطه‌های کاری، سالنهای قرائت، دستگاههای جداکننده توسط پارتیشنها، نور و غیره باشد.
- دستگاههای نصب شونده (پارتیشن، وسایل روشنایی، تهویه و غیره) باید قابل انعطاف باشند و قابلیت انطباق با انواع مقاصد، انواع فضاها، و هر نوع شرایط جدید را داشته باشند.

سازمان و وظایف کتابخانه جدید

کتابخانه دارای هشت بخش خواهد بود. شورای اداری بالاترین رکن این سازمان مستقل و خودمختار خواهد بود. رئیس این شورا، مدیرکل کتابخانه است. ارتباط بسیار نزدیکی میان دانشگاه اسکندریه و کتابخانه وجود دارد، ولی کتابخانه به هیچ وجه بخشی از دانشگاه نیست. این ارتباط را می‌توان از ترکیب اعضای شورا و نقشی که مدرسه بین‌المللی مطالعات اطلاع‌رسانی در این مجموعه دارد، تشخیص داد. نمودار زیر سلسله مراتب سازمانی را مشخص می‌کند.

نمودار ۱. نمودار تشکیلاتی کتابخانه اسکندریه

۱. بخش فعالیت‌های فرهنگی

دو نوع فعالیت فرهنگی در این بخش به اجرا در خواهد آمد: نمایشگاه‌های موقت (کتاب، حکاک، عکس، نقاشی و غیره)، و وقایع هنری (شعرخوانی، سخنرانیها و گردهماییهای علمی و

ادبی، موسیقی و نظایر آن).

علاوه بر این یک موزه خط، تحول خط و نوشته را از هیروگلیف تا الفبای امروزی و آنچه را که سهمی در خاورمیانه داشته است، نشان خواهد داد. همچنین موزه علوم نه تنها نمایانگر اشیای علمی است، بلکه دارای محوطه‌ای برای آزمایشهای علمی به منظور جذب جوانان خواهد بود. یک کافه تریا و کتابفروشی مجاور در ورودی قرار خواهد داشت.

۲. بخش مخزن کتاب و پیاوندها

این در واقع اصل کتابخانه است، شامل محوطه‌ای برای اطلاع‌رسانی و امانت، به اضافه انواع منابع و وسایل و ابزار برای جستجوهای کتابشناختی، دسترسی به کاتالوگ پیوسته عمومی، دسترسی به بانکهای اطلاعاتی، و امانت بین کتابخانه‌ای. منابع اطلاعاتی، اعم از کتاب و مجله، در پنج واحد که به صورت قفسه باز اداره می‌شود، در موضوعهای زیر در اختیار خوانندگان و مراجعان قرار خواهد گرفت.

۱-۲. مراجع عمومی؛

۲-۲. جغرافیا، باستان‌شناسی، تاریخ (شامل ماقبل تاریخ، با تاکید بر شرق اروپا، و تمدن یونان و روم، مصر و خاورمیانه)؛

۳-۲. تاریخ هنر، معماری، علوم، عقاید، دین، فلسفه، علوم اجتماعی و علوم سیاسی، حقوق؛

۴-۲. زبان و ادبیات؛

۵-۲. علوم و تکنولوژی (که در مرحله بعد اضافه خواهد شد).

۳. بخش مجموعه‌های ویژه

نسخ خطی و کتابهای نایاب. این بخش همچنین دارای اتاقهای مخصوص نقشه، موسیقی، مواد دیداری و شنیداری و حکاکیها و باسمه‌کاریهای قدیمی است. قسمت نقشه‌ها شامل اسنادی چون نقشه‌های جغرافیایی و زمین‌شناختی، نمودارهای دریایی، نقشه‌های باستان‌شناسی، و نقشه‌های آثار تاریخی و غیره است. قسمت موسیقی شامل نتهای موسیقی و کتابهای مربوط به موسیقی است که همگی در قفسه‌های باز قرار دارند.

برگه‌دان عمومی کتابخانه شامل برگه‌های توصیفی کلیه این منابع با ذکر محل بازیابی آنهاست که بر حسب موضوع و رده نیز تنظیم شده است.

۴. بخش امور اداری

کلیه اتاقهای اداری و خدمات مدیریتی شامل دبیرخانه، ارتباط از راه دور، کارگزینی، امور مالی، دادوستد، نشر و داده‌پردازی در اینجا قرار دارد.

۵. خدمات فنی

در این قسمت کلیه منابع کتابخانه‌ای سفارش، فهرست، رده‌بندی و برای ارسال به کتابخانه آماده‌سازی می‌شود.

۶. امور پشتیبانی و عملیاتی

امور پشتیبانی و عملیاتی بر دو نوع است:

- ۱-۶. آنچه مربوط به کتابخانه می‌شود، مثل صحافی، طلاکوبی، برجسب‌زنی، حفاظت، عکاسی، تکثیر، تولید مواد دیداری و شنیداری، و چاپ ...
- ۲-۶. آنچه مربوط به ساختمان کتابخانه می‌شود مثل: وسایل و تجهیزات، حفاظت و نگهداری ساختمان، امکانات امنیتی، گاراژ، بهداری، رخت‌کنها و دستشوییها، تاسیسات، و سایر اموری از این قبیل.

۷. مدرسه بین‌المللی مطالعات اطلاع‌رسانی

کتابخانه جدید حداقل به ۳۰۰ کارمند که بیش از صد تن از آنان باید کتابدار متخصص باشند، نیازمند است. از آنجا که مصر شدیداً گرفتار کمبود کتابداران حرفه‌ای و متخصصان اطلاع‌رسانی است. تأسیس مدرسه مطالعات اطلاع‌رسانی در جوار کتابخانه ضروری به نظر رسید تا بتواند کتابدارانی که با مفاهیم و فنون امروزمین اطلاعات و مدیریت کتابخانه آشنا باشند تربیت کند. این مدرسه در مجموعه ساختمان کتابخانه قرار خواهد داشت و برنامه‌های متنوع در سطوح فوق لیسانس و دکترا در زمینه‌های حفاظت و نگهداری، ارتباطات، اداره منابع اطلاعاتی مدیریت کتابخانه‌ای ارائه خواهد داد. این مدرسه دارای امکانات آزمایشگاهی بسیار، مجهز به آخرین تکنولوژیها برای کمک به برنامه‌های درسی و تحقیقاتی مدرسه در اختیار خواهد داشت. تعداد دانشجویانی که پذیرفته خواهند شد تا ۳۰۰ تن تخمین زده می‌شود. تعداد استادان تمام وقت این مدرسه را ۳۰ تن در نظر گرفته‌اند.

بسیج بین‌المللی

این پروژه توجه و علاقه تمامی طرفداران توسعه را در سراسر جهان برانگیخته است. آقای

فدریکو مایور، دبیر کل یونسکو که مشتاقانه به دنبال جلب کمک همه جانبه برای انجام این تعهد بلندپروازانه بود، بنا به دعوت دولت مصر تصمیم گرفت، سازمانی را به نام "کمیسیون بین‌المللی بازسازی کتابخانه باستانی اسکندریه" تأسیس کند. این کمیسیون در آسوان با شرکت سران دولتها، مشاهیر سیاسی، علمی، فرهنگی، و صنعتی تشکیل جلسه داد.

کوششهای به عمل آمده برای بازسازی این سرچشمهٔ توسعه که سرزمینهای ساحل مدیترانه را تحت تأثیر قرار خواهد داد، در اثر تبلیغات همه جانبهٔ یونسکو پاسخهای مثبتی را دریافت کرده است.

بیانیهٔ آسوان، فوریه ۱۹۹۰

با پیوستن به تقاضای مدیرکل، اعضای کمیسیون بین‌المللی در آسوان گردهم آمدند. "... همهٔ دولتها، ... نهادهای دولتی و خصوصی ... دعوت می‌شوند تا با کمکهای داوطلبانه از هر نوع در کوشش مبتکرانهٔ دولت مصر، به منظور بازسازی کتابخانهٔ اسکندریه شرکت کنند... کتابخانهٔ اسکندریه مظهر تصمیمی سرنوشت‌ساز در تاریخ تفکر بشری است - کوششی است در راه تشکیل مجموعه‌ای از بهترین دانشها، و جمع‌آوری نوشته‌های همهٔ ملتها. این کتابخانه گواهی است به اقدامی بدیع که، ضمن در برگرفتن تمامی تجربه‌های بشری و گونه‌گونیهای آن، جایگاهی خواهد شد برای پرورش و روحیهٔ جستجوگر و نقاد، برای درک والای مفهوم دانش به منزلهٔ یک وسیله، و طلب علم از راه همکاری جمعی."

فعالیت‌های انجام شده

از سال ۱۹۹۱ تاکنون فعالیت‌هایی برای به تحقق رساندن اهداف کتابخانهٔ اسکندریه آغاز شده است. از جمله در جهت مجموعه‌سازی فعالیت‌های چشمگیری انجام گرفته است که اهم آنها عبارتند از استفاده از نمایشگاه کتاب قاهره در سال ۱۹۹۳ که این کتابخانه توانست با تماس مستقیم با ناشران بین‌المللی و داخلی مجموعهٔ کتابخانه را تأمین کند. بسیاری از غرفه‌ها کتابهای خود را به کتابخانهٔ اسکندریه هدیه کردند. همچنین بسیاری از ناشران خارجی نیز تعهد کردند مجموعه‌های خود را به کتابخانهٔ اسکندریه هدیه کنند. رئیس غرفهٔ عربستان سعودی بیش از ۳ هزار عنوان به کتابخانهٔ اسکندریه پیشکش کرد.

در زمینهٔ اطلاع‌رسانی و خدمات فنی اقدامات زیر انجام شده است: دکتر محسن طهران، مدیر اجرایی سازمان عمومی کتابخانهٔ اسکندریه^۱ برای بحث دربارهٔ چگونگی همکاری بین

یونسکو و کتابخانه به فرانسه سفر کرد. در این سفر از INIST و La viffette (شهر علم و تکنولوژی)، محل ساختمان جدیدالتأسیس کتابخانه ملی فرانسه، و مؤسسه تربیت کتابداران بازدید کرد. کمیسیون فرانسوی یونسکو پیشنهاد کرد که چند بورس در زمینه کتابداری، و حفاظت و نگهداری مدارک در اختیار کتابخانه اسکندریه خواهد گذاشت. همچنین قرار است سمیناری در مورد تکنولوژی اطلاعات برای رؤسای مراکز فرهنگی فرانسه در سواحل مدیترانه برگزار شود. سرپرستی این سمینار را کمیسیون فرانسوی یونسکو بر عهده خواهد داشت که زیر نظر حسین کامل بهاء‌الدین، وزیر آموزش و پرورش و رئیس کمیسیون ملی مصر در یونسکو، برگزار خواهد شد. ■

مآخذ:

این مقاله ترجمه و تلخیصی است از چند مقاله و منبع که اهم آنها عبارتند از:

1. Amman, Mohammed M.; Ahmed H. Helap; Jacques To Catlian. "The New Bibliotheca Alexandrina". in: *Alexandrina*, Vol.2, No. 3, Dec. 1990, pp. 1-10.
2. بروشوری که یک سال پیش یونسکو در این باره منتشر کرده است.
3. خبرنامه‌های کتابخانه اسکندریه تا ماه مارس ۱۹۹۳.